

Oppilaan kiinnipitäminen koulussa

Kiinnipito-ohjeistus Hämeenlinnan kaupungin opetushenkilöstölle
Tuulia Väisänen

2/2021

ESIPUHE

Tämän opinnäytetyön tuotoksena on ohjeistus Hämeenlinnan kaupungin perusopetuksen henkilöstölle. Työn laajempi tavoite on kuitenkin olla avuksi haastavia oppilastilanteita kohtaaville opettajille sekä muille koulun työntekijöille koko Suomessa. Toivon, että varsinaisen työni tuotoksen eli ohjeistuksen lisäksi mahdollisimman moni jaksaa lukea työn teoriaosuuden. Se palvelee produktin kohderyhmän lisäksi myös poliiseja hälytystehtävällä, jossa pitää mennä kouluun avuksi oppilaan pitkittyneeseen kiinnipitoon.

Haluan lämpimästi kiittää Timo Varpulaa, joka toimi käytännön ohjaajana opinnäytetyössäni. Osaamisesi koulun turvallisuusasioissa on valtavaa! Sinulta sain aiheen lisäksi paljon neuvoja ja vinkkejä, ja opin itsekin uutta.

Haluan myös kiittää useita teitä tärkeitä opettajakollegoita, joilta sain apua ja palautetta työni eri vaiheissa.

Hämeenlinnassa 4.2.2021

Tuulia Väisänen

TIIVISTELMÄ

Tuulia Väisänen: Oppilaan kiinnipitäminen koulussa, kiinnipito-ohjeistus Hämeenlinnan kaupungin opetushenkilöstölle

Opinnäytetyön muoto: toiminnallinen

Hanke: hankkeistettu

Julkisuusaste: julkinen

Ohjaaja: Ilkka Lukkari ja Esa Vuorinen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Hämeenlinnan kaupungin perusopetuksen opetushenkilöstölle ohjeistus oppilaan kiinnipitotilanteisiin. Opinnäytetyö on hankkeistettu. Se on tehty käytännön tarpeeseen eli ohjeistamaan opetushenkilöstöä tilanteissa, joissa joudutaan turvautumaan oppilaan kiinnipitämiseen. Vastaavaa ohjetta ei ole Hämeenlinnan kaupungilla aiemmin ollut.

Opinnäytetyö on toiminnallinen ja se sisältää toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluvan produktin eli tuotoksen, teoriaosuuden sekä produktin vaiheisiin liittyvän raportin.

Kiinnipitoa suomalaisessa koulukontektissa on tutkittu vain vähän. Aiemmat tutkimukset kuitenkin osoittavat, että kiinnipitoihin kaivataan selvyttä ja selkeää ohjeistusta.

Teoriataustassa avataan kiinnipidon ja fyysisen rajoittamisen käsitteiden lisäksi koulun turvallisuuteen liittyviä seikkoja, oppilaan haastavaa käyttäytymistä sekä kiinnipitoihin johtavia syitä. Tärkeänä osana työn teoriataustaa on opettajan sekä koulun toimintaa fyysisen rajoittamisen tilanteessa säätelevät lait.

Valmis produkti eli ohjeistus esiteltiin Hämeenlinnan kaupungin rehtoreille TEAMS-kokouksessa. Opetustoimenjohtaja välittää ohjeistuksen kirjallisessa muodossa koulujen käyttöön.

Tämä opinnäytetyö palvelee Hämeenlinnan kaupungin perusopetuksen henkilöstöä, mutta se on helposti hyödynnettävissä missä tahansa muussa Suomen kunnassa tai kaupungissa. Aihe lisää myös poliisien ja poliisiksi opiskelevien tietoisuutta koulussa tapahtuvista kiinnipitotilanteista.

Sivumäärä: 24 + 3

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Helmikuu 2021

Avainsanat: Kiinnipito, kiinnipitäminen, fyysinen rajoittaminen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	2
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA.....	3
2.1 Aikaisempaa tutkimusta aiheesta	4
3 KOULU TURVALLISENA OPISKELUYMPÄRISTÖNÄ	5
3.1 Ennakointi ja riskien hallinta	6
3.2 Fyysinen rajoittaminen	6
3.3 Fyysiseen rajoittamiseen johtavat syyt	9
3.4 Haastavan käytöksen kohtaaminen.....	10
3.5 Väkivallan kokemus	11
3.6 Työturvallisuus	11
3.7 Opettajan toimintaa ohjaavat säännökset.....	12
3.8 Opettaja toimii virkamiehenä	13
3.9 Toimintamalleja väkivaltatilanteisiin koulussa.....	13
3.10 Jälkitoimenpiteet	14
4 PROSESSIN KUVAUS.....	15
4.1 Aiheen valinta	15
4.2 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	16
4.3 Lähtötilannekartoitus ja prosessin suuntaviivat.....	16
4.4 Prosessin kulku	17
4.5 Produktin esittely.....	18
4.6 Ohjeen jalkauttaminen käytännön koulumaailmaan.....	18
5 POHDINTAA	19
LÄHTEET	22
LIITE 1.....	25

1 JOHDANTO

Olen työskennellyt aiemmin yli kymmenen vuoden ajan erityisluokanopettajana. Aloitin urani yläkouluikäisten parissa, mutta parin vuoden jälkeen hain alakoulun puolelle pienempien koululaisten pariin. Noiden työvuosieni aikana ehti moni asia koulumaailmassa muuttua ja erilaisia asioita nousi pinnalle. Yhden asian koin kuitenkin olleen merkittävä ja muuttumaton riippumatta ajasta, koulusta tai lapsiryhmästä. Se oli turvallisuuden kokemuksen tärkeys.

Turvallisuuden kokemukseen vaikuttaa monta asiaa. Koska lapset ovat yksilöitä ja tulevat erilaisista kasvuympäristöistä, kaikkiin asioihin ei koulussa aina voi vaikuttaa. On kuitenkin tiettyjä asioita, jotka konkreettisesti tuovat turvaa kouluympäristöön, ja sitä kautta vaikuttavat lapsen kokemukseen turvallisuudesta. Opettajan näkökulmasta ainakin ryhmänhallinta, ennakoititaidot ja lapsen tunteiden tunnistaminen sekä niissä tukeminen vaikuttavat turvallisuuden kokemukseen.

Näissä olennaisissa taidoissa koen, että kehityin opettajavuosieni aikana. Tästä huolimatta kohtasin työssäni tilanteita, joissa joko lapsen oma, muiden oppilaiden tai aikuisten turvallisuus oli uhattuna. Joissakin näistä tilanteissa lapsen käytös oli niin aggressiivista, että jouduimme turvautumaan lapsen kiinnipitämiseen. Kiinnipitotilanne kouluympäristössä syntyy silloin, kun lapsi ei pysty rajaamaan itse omaa käyttäytymistään, ja hän on vaaraksi itselleen tai ympäristölleen. Tällöin aikuinen saattaa joutua fyysisesti rajoittamaan häntä.

Koin kiinnipitotilanteet ongelmallisiksi ja etenkin nyt aiheeseen pureutuessani poliisiopiskelijan näkökulmasta, olen ymmärtänyt ainakin osittain miksi. Kiinnipitotilanteet ovat henkisesti ja fyysisesti kuormittavia. Kuormittavuutta kohdallani lisäsi se, että meillä ei ollut selkeää ohjeistusta, miten näissä tilanteissa toimitaan. Poliisiopinnoissa keskitytään paljon poliisin oikeuksiin ja toimivaltaan. Opettajana koin epävarmuutta omista oikeuksistani ja velvollisuuksistani näissä rankoissa tilanteissa, enkä ollut suinkaan ainoa.

Kun minulle ehdotettiin opinnäytetyön aiheeksi kouluissa tapahtuvia kiinnipitoja, tiesin heti, että tämä on minulle niin henkilökohtaisesti kuin koko kotikaupunkini tasolla tärkeä aihe. Työni voi laajemminkin hyödyttää muitakin Suomen kuntia. Sillä on käytännön tason merkitystä turvallisuuden kokemuksissa kouluympäristössä.

Opinnäytetyöni on hankkeistettu, koska sille on ilmaistu tarve käytännössä ja tarkoituksena on vastata tarpeeseen. Tilaajana on Hämeenlinnan kaupunki. Aiheen tarpeellisuuden on vahvistanut Opetustoimenjohtaja Mika Mäkelä.

Opinnäytetyöni tavoitteena on edistää Hämeenlinnan alakoulujen turvallisuutta fyysisen rajoittamisen osalta. Toiminnallisen opinnäytetyöni produkti eli tuotos on ohjeistus Hämeenlinnan perusopetuksen

opetushenkilöstölle kiinnipitotilanteisiin. Ohjeistuksen tarkoituksena on lisätä opettajien tietoisuutta kiinnipidosta ja yhtenäistää toimintamalleja esimerkiksi kirjaamisen ja jälkitoimenpiteiden osalta.

Opinnäytetyöni produkti on helposti hyödynnettävissä missä tahansa muuallakin Suomessa.

Opinnäytetyöni aihe palvelee myös poliiseja tai poliisiksi opiskelevia, koska on mahdollista, että he joutuvat hälytystehtävälle kouluun, jossa on käynnissä oppilaan pitkittynyt kiinnipito.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

Oppilaan fyysinen koskemattomuus nousee aina ajoittain esille mediassa. Useimmiten kyse on tilanteista, jossa asiasta on tehty rikosilmoitus ja selvitetään, onko kiinnipitäminen tilanteessa ollut oikeutettua tai ovatko voimakeinot olleet oikein suhteutettuja.

Kiinnipitoa ei ole ohjeistettu perusopetuslaissa, koska se ei ole kurinpidollinen tai pedagoginen toimi. Kyseessä on äärimmäinen voimakeino, jota säätelee Rikoslaki. Kasvatusalalla aihe on jollain tapaa tabu. Siitä ei kauheasti puhuta, mutta fakta on, että kiinnipitotilanteita koulussa on. Väittämää tukee oman kokemukseni lisäksi Ilmosen (2015) tekemä tutkimus, jossa haastateltiin erityisluokanopettajia aiheesta. Kiinnipitotilanteita syntyy pääsääntöisesti erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ryhmässä, mutta olen kohdannut myös tilanteita, jossa kiinnipitoa on tarvittu yleisopetuksen oppilaan kohdalla.

Kiinnipitotilanteet syntyvät usein nopeasti ja vaikka niitä tietoisesti pyritään ennakoimaan, ei siinä aina onnistuta. On tärkeää, että koulussa työskentelevillä aikuisilla on osaaminen, uskallus ja kyky toimia fyysistä rajoittamista vaativissa tilanteissa. Toiminta pitää tulla ns. selkärangasta, mutta yhtä lailla oma toiminta pitää osata perustella. Tilanne nostattaa herkästi aikuisenkin tunteet pintaan, ja siksi on erityisen tärkeää, että ammattilaiset tietävät, miten tilanteessa pitää toimia ja että tilanteita on harjoiteltu.

Opettajien ammattijärjestö OAJ ohjeistaa opettajia häirintä- ja väkivaltatilanteisiin. OAJ toteaa, että kouluissa tulee olla periaatteet, miten ja missä tilanteissa on mahdollista käyttää voimakeinoja. (OAJ 2020.) Kiinnipito on voimakeino, jonka perusteista ja toimenpiteistä pitää opetusalan työntekijöiden olla perillä.

Opetushallitus toteaa yksiselitteisesti, että kenenkään ei tarvitse sietää härintää, väkivaltaa tai sen uhkaa työssään tai opiskellessaan. Opetushallitus myös ohjeistaa, että jokaisella opetusalan työnantajalla pitää olla ajantasaiset ja yhteistoiminnassa tehdyt suunnitelmat ja ohjeet siitä, miten opettajat ja muu henkilöstö toimii väkivaltatilanteissa ja miten näistä tilanteista ilmoitetaan esimiehelle. (Opetushallitus 2020). Kuntien vastuulla on kuitenkin itse tehdä riittäviä ohjeistuksia esimerkiksi fyysisen uhan tilanteisiin. Kiinnipitoa ohjaavaa ja selkyttävää ohjeistusta tarvitaan koko kasvatusalan ammattilaisille. Joissakin kunnissa ohjeistusta on olemassa, mutta toteutustapoja on melko erilaisia.

2.1 Aikaisempaa tutkimusta aiheesta

Kiinnipitoa ja fyysistä rajoittamista koulumaailmassa on Suomessa tutkittu melko vähän. Ainoat tutkimukset aiheesta ovat pro gradu -tasoisia tutkimuksia. Tuija Ilmosen erityispedagogiikan pro gradu -tutkielmassa (2015) ”Kiinnipito erityisluokanopettajan työvälineenä” on tutkittu 18 erityisluokanopettajan kokemuksia kiinnipidosta. Kyseisen tutkimuksen tulosten mukaan erityisluokanopettajat käyttävät kiinnipitoa melko paljon. Viljamaria Raittila (2019) on pro gradu -tutkielmassaan selvittänyt erityisluokanopettajien kokemuksia kiinnipitoon johtavan haastavan käyttäytymisen syistä, ennaltaehkäisykeinoista sekä valmiuksista vastata kiinnipitoon johtavaan haastavaan käyttäytymiseen.

Tuorein pro gradu-tutkielma aiheesta on Tomi Husun Oppilaan fyysinen rajoittaminen alakoulussa (2020). Tämän tutkimuksen tavoitteena oli lisätä fyysisen rajoittamisen ymmärrystä ja tietämystä koulutuksen ja kasvatuksen kentällä. Tutkimukseen haastateltiin 17 opetushenkilökunnan jäsentä.

”Holdingia” eli terapeutista kiinnipitoa on tutkittu runsaasti ulkomailloilla, mutta ne tutkimukset eivät tue tätä työtä, koska Suomen koulumaailma ja lainsäädäntö eivät tunne terapeutista kiinnipitoa. Tutkimuksia kiinnipidosta on tehty terveydenhuollon tai lastensuojelun puolella, mutta kyseisissä konteksteissa pätee eri lainsäädäntö kuin koulussa.

Itselläni on käytännön kokemusta siitä, ettei koulun opetus- ja kasvatushenkilökunnalla ole aivan tarkkaa käsitystä omista oikeuksista ja velvollisuuksista liittyen oppilaan fyysiseen rajoittamiseen. Myös fyysistä rajoittamista säätelevistä laeista on epäselvyyttä. Käsitystäni tukee aiheesta tehdyt pro gradu -työt. Raittila toteaa tutkimuksessaan (2019) erityisluokanopettajien kokevan, että haastavaan käyttäytymiseen vastaamisen toimia tarvitaan riippumatta siitä, miten laki näitä toimia määrittelee. Tutkimuksen erityisluokanopettajat pitivät kiinnipitoa koskevaa lainsäädäntöä monimutkaisena ja riittämättömänä. (Raittila 219, 58, 79.)

Tomi Husu (2019) toteaa pro gradu-tutkimuksessaan fyysisen rajoittamisen käsitteen olevan monitulkintainen ja tuottavan näin hämmennystä niin ammattilaisten kuin muun väestön keskuudessa (Husu 2019, 28). Tutkimuksen perusteella fyysisen rajoittamisen käyttäminen aiheutti opettajissa negatiivisia tunteita kuten epätietoisuutta ja pelkoa. Käsitteenä se koettiin hankalasti ymmärrettävänä, eikä selvää eroa rajoittamisen, ohjaamisen ja rauhoittamisen välille osattu asettaa. (Husu 2019, 2.)

Aiheen tutkiminenkin olisi itsellekin ollut mielenkiintoista. Päädyin kuitenkin tekemään toiminnallisen opinnäyteyön, koska sille tuntui olevan iso tarve käytännössä. Tärkeää oli saada kotikaupunkiini Hämeenlinnaan ohjeistus kiinnipitämiseen sekä selkeyttää opetushenkilöstön toimintaa ja tietoisuutta fyysisen rajoittamiseen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista.

3 KOULU TURVALLISENA OPISKELUYMPÄRISTÖNÄ

Opinnäytetyöni teoriataustaa lähdän rakentamaan kouluympäristön turvallisuuskulmasta. Kerron lyhyesti ennakkoinnin ja riskien hallinnan merkityksestä. Opinnäytetyöni keskeinen käsite on fyysisen rajoittamisen käsite, jota pyrin avaamaan ja lyhyesti kerron myös fyysiseen rajoittamiseen johtavia syitä. Tärkeänä tämän työn teoriataustassa on opettajan toimintaa koskevat säännökset.

Lapsella on Lastensuojelulain 1. pykälän mukaan oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Koulussa asiaa säätelee Perusopetuslain 29. pykälä, jossa todetaan yksiselitteisesti, että oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Tähän turvallisuusolettaman laajuuteen on otettu kantaa myös Sisäministeriön Turvallisuus perusopetuksessa, loppuraportissa (06/2012) sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpideohjelmassa (12.10.2018). Niiden mukaan perusopetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Turvallisuuden vaade on yksiselitteinen.

Turvallisuuden kokemus syntyy monenlaisista tekijöistä. Turvallisuuden tunne syntyy siitä, että kouluun ei liity akuuttia pelkoa mistään. Opetushallituksen sivuilla puhutaan sosiaalisesta turvallisuudesta. Siihen kuuluvat osallisuuteen, osallistumiseen ja vuorovaikutukseen liittyvät tekijät. Turvallisuus rakentuu koulun aikuisten ja oppilaiden välisissä sekä keskinäisissä vuorovaikutusprosesseissa. (Opetushallitus 2020). Virta ym. (2012) tutkivat viidesluokkalaisten oppilaiden käsityksiä ja kokemuksia turvallisuudesta. Koulu- ja luokkayhteisöjen kiinteys, sosiaaliset suhteet sekä koulukavereiden että koulun henkilökunnan kanssa ja niistä syntyvä luottamus muodostavat turvallisuuden kannalta keskeisen sosio-emotionaalisen ilmapiirin kouluympäristössä. Suurimpina turvattomuuden tunteiden aiheuttajina olivat kiusaaminen, väkivalta ja tovereiden epäsuosio. (Virta ym. 2012 120, 124.)

Opettajalla on käytännön työssä vastuu omalta osaltaan oppimisympäristön turvaamisessa. Opetustehtävään kuuluu väistämättä monenlaista oppilaiden kontrollointia ja opettaja joutuu puuttumaan oppilaiden käyttäytymiseen. Opetustyö ei kuulu ns. riskiammatteihin, mutta opettaja on tehtävissään auktoriteetti, ja se lisää uhan ja väkivallan mahdollisuutta. (Ellonen 2012, 223.) Turvallisen työympäristön kehittäminen koulun henkilöstölle luo samalla turvallista oppimisympäristöä myös oppilaille (Kyllönen & Rickman 2011, 21). Mahdollisiin kouluympäristön uhkatilanteisiin pitää varautua. Väkivallan mahdollisuuden avoin käsittely ja riskitilanteiden tunnistaminen sekä niihin varautuminen ovat edellytys turvalliselle oppimisympäristölle. (Ellonen 2012, 222, 224.)

3.1 Ennakointi ja riskien hallinta

Tavoitteena on aina ennakoida ja ennaltaehkäistä turvallisuutta uhkaavia tekijöitä. Osa ennakkoinnista on tiedostamatonta ja perustuu kasvattajan kokemukseen ja oppilastuntemukseen. Ennakoinnin kuitenkin pitää olla myös suunnitelmallista ja sen merkitys nousee esille erityisesti tilanteissa, joissa kasvattajan toimintaa joudutaan arvioimaan oikeudellisen vastuun näkökulmasta. Näitä tilanteita arvioidaan yleensä vasta jälkikäteen. Tällöin tarkastellaan, mitä vastuuhenkilön olisi pitänyt ottaa huomioon ja tietää ennakolta. (Hurme & Kyllönen 2014, 61.)

Hurmeen ja Rickmanin (2011) mukaan riskien arviointi on laaja-alaista ja järjestelmällistä vaarojen ja terveyshaittojen tunnistamista sekä niiden merkityksen arvioimista työympäristössä. Riskien arviointi on keskeinen turvallisuuden, hyvinvoinnin ja työn kehittämisen väline. (Hurme & Rickman 2011, 45, 51.)

Turvallisuutta uhkaavien riskien hallinnan kannalta on oleellista, että vastuuhenkilöt voivat osoittaa toimivansa vallitsevien lakien ja säännösten mukaisesti. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa sattuu henkilövahinko. (Hurme & Kyllönen 2014, 148.)

3.2 Fyysinen rajoittaminen

Opettajien ammattijärjestö OAJ ohjeistaa opettajia väkivalta- ja häirintätilanteisiin. OAJ:n ohjeistuksen mukaan voimakeinojen käyttäminen on aina poikkeustilanne ja viimesijainen keino työrauhan takaamiseksi. (OAJ Opettajan oikeudet ja velvollisuudet kurinpitotilanteissa 2020.)

Määräyksen häiritsevän oppilaan poistamiseksi voi antaa vain oppilaan opettaja. Rehtori vain silloin, jos hänellä on myös opetusvelvoite kyseiseen oppilaaseen. Perusopetusasetus 18 § säätelee päätösvaltaa. Luokasta poistamistilanteessa voimakeinoja saavat käyttää rehtori ja opettaja. Käytettyjen voimakeinojen on oltava mahdollisimman passiivisia, esimerkiksi selästä tai käsivarresta ulos ohjaamista. (OAJ Opettajan oikeudet ja velvollisuudet kurinpitotilanteissa 2020.) Luokasta poistamisen voidaan siis katsoa olevan jonkinlaista fyysistä rajoittamista, mutta myös työrauhaa rikkovan oppilaan kurinpitoa ja tällöin toimitaan Perusopetuslain puitteissa.

Hurmeen ja Kyllösen (2014) mukaan tilanteiden ennakointi on niiden tehokkainta ennaltaehkäisyä. Useimmiten aivan vaaratilanteen kärjistymisen hetkelläkin hyvin merkittävä osa lasten aggressioista voidaan sammuttaa kasvattajan vuorovaikutusosaamisella. On kuitenkin fakta, että yksiköissä ilmenee uhka- ja vaaratilanteita, joita millään ennakoinnilla tai vuorovaikutuksellisilla keinoilla ei ole voitu estää. Fyysinen rajoittaminen on tällöin välttämätöntä. Aikuisen puuttuminen tilanteeseen fyysisin keinoin on kuitenkin oltava oikeassa suhteessa tilanteeseen ja vahinkojen uhkaan. (Hurme & Kyllönen 2014, 18, 155; Poutala 2010, 134-135.)

Aggressiivinen käytös voidaan Ahosen (2017) mukaan kiteyttää siten, että sen tarkoituksen on satuttaa toista ihmistä joko fyysisesti tai verbaalisesti. Aggressio voi olla myönteinen, eteenpäin puskeva voima. Kielteiseksi se muuttuu silloin, kun yksilö ei kykene säätelemään voimakasta tunnettaan vaan se kanavoituu ympäristön kannalta haitallisella tavalla, erimerkiksi tavaroiden hajottamisena tai toisten ihmisten loukkaamisena. (Ahonen 2017, 32.)

Lasten sosiaalis-emotionaalisten tuen tarpeiden ilmenemismuodoista juuri aggressiivisista käyttäytymistä pidetään kuormittavimpana. Se hämmentää ja jopa pelottaakin kasvattajia sekä luo paineen suojella omaa ja muiden lasten turvallisuutta, mutta samalla turvata myös aggressiivisesti käyttäytyvää lasta itseään. (Ahonen 2017, 32.)

Joskus oppilaan aggressiiviseen käyttäytymiseen joudutaan puuttumaan vahvasti fyysisesti rajoittamalla. Tällaista tilannetta kutsutaan kiinnipidoksi. Kiinnipitämisen teoreettinen kuvaus on haastavaa, koska tätä koulumaailmassa tapahtuvaa kiinnipitoa on tutkittu erittäin vähän. Kiinnipidon tutkimustietoa on saatavissa enemmän hoidolliselta puolelta, jossa Lastensuojelulaki ja Mielenterveyslaki määrittelevät kiinnipitoa ja terapeutista ”holdingia”. Hoidollinen kiinnipito on siihen koulutuksen saaneiden terveydenhoitoalan ammattilaisten käyttämä hoito- ja rajoittamismenetelmä. Terapeuttinen kiinnipito ja koulussa tapahtuva fyysinen rajoittaminen ovat tärkeä kuitenkin erottaa toisistaan, koska lähtökohdat ja tavoitteet ovat erilaiset. (Kyllönen & Rickmann, 126.)

Käyttäytymisen fyysiseen rajoittamiseen siirrytään suojelutoimena, jota voi siis verrata Rikoslain määriteltyyn hätävarjelutilanteeseen, kun ennakoivat ja vuorovaikutukselliset keinot eivät ole johtaneet myönteiseen lopputulokseen. Lapsi on siis tällaisessa tilanteessa vaaraksi itselleen tai muille, ja tilanne vaatii välittömiä toimenpiteitä. (Hurme & Rickman 2011, 125, Hurme & Kyllönen 2014, 156.)

Opettajalla on velvollisuus taata oppimisympäristön turvallisuus ja näin ollen velvollisuus puuttua tilanteisiin, joissa hän huomaa oppilaan menettelevän väärin tai vaarallisesti. Kasvattajan olisi kaikin keinoin koetettava välttää fyysisiin menettelytapoihin turvautumista. Tärkeä on ymmärtää, että ne ovat vasta viimeinen keino turvallisuuden takaamiseksi. Merkittävä osa uhkaavista tilanteista pystytään ehkäistä kärjistyvästä fyysisen suojelutoiminnan asteelle vielä viime hetkillä. (Hurme & Kyllönen 2011, 126, Hurme & Kyllönen 2014, 148.)

Varpulan (2017) mukaan lasta pidetään kiinni, jos tilanne edellyttää välitöntä puuttumista, ja jos lapsen vaaraa aiheuttavan toiminnan estäminen muilla keinoilla ei onnistu tai ole toteutettavissa. Tilanteessa lapsi on vaaraksi itselleen, toiselle henkilölle tai omaisuudelle. (Varpula 2017.)

Tyypillisesti fyysistä rajoittamista vaativassa tilanteessa oppilas vahingoittaa itseään, suuntaa aggressiivista käytöstään muihin oppilaisiin tai koulun aikuisiin. Tällaisessa tilanteessa vastuussa oleva koulun aikuinen tekee harkintansa perusteella päätöksen fyysiseen rajoittamiseen siirtymisestä.

Tämä aikuinen on yleensä opettaja tai rehtori, ja toimii tilanteessa rajoittamisen ohjaajana. Ohjaaja päättää rajoittamisen etenemisestä ja käytettävistä rajoittamisotteista. Hän myös vastaa kommunikoinnista oppilaan kanssa. Ohjaajan rooli on keskeinen. Rajoittamistilanteessa työnjaon on oltava selkeä ja tarkoituksenmukainen. (Kyllönen & Rickman 2011, 140-141.)

Kiinnipitotilanteessa keinot suhteutetaan lapsen ikään, psyykkiseen tilaan ja muihin lapsen rauhoittumiseen vaikuttaviin seikkoihin. Lapsen kiinnipitämisen tarkoituksena on saada lapsi rauhoittumaan turvallisella tavalla. Voimaa ei tule käyttää siten, että lasta hallitaan kipua tuottamalla. Kiinnipitämisen tulee olla lapsen turvallisuuden tunteen mahdollistavaa, ammatillisesti osaavaa sekä lasta ja hänen ihmisarvoaan kunnioittavaa. (Varpula 2017.)

OAJ toteaa, että opettajalla ja muulla koulun henkilöstöllä on oikeus turvautua hätävarjeluun tietyissä tilanteissa myös koulussa. Kiinnipitotilanne on tällainen hätävarjelutilanne, jossa on oltava tarkkana, etteivät toimenpiteet ole ylimitoitettuja. (OAJ Opettajan oikeudet ja velvollisuudet kurinpitotilanteissa 2020.) Liiallinen voimankäyttö suhteuttuna tilanteeseen voi johtaa siihen, että itsesuojelun sijaan kiinnipitäjä voi syyllistyä hätävarjelun liioitteluun, joka määritellään Rikoslain 4. luvun 4. pykälässä. Kannattaa myös muistaa, että hätävarjelun liioittelusta on joskus kovin lyhyt matka pahoinpitelyyn syyllistymiseen. (Kyllönen & Rickman 2014, 112.)

Kiinnipitotilanne voi kestää alle minuutista jopa tunteihin. Tavoitteena tietysti on, että rajoittaminen kestäisi mahdollisimman lyhyen ajan. (Hurme & Kyllönen 2014, 189.) Pitkittyneessä kiinnipidossa on arvioitava, milloin on hyvä soittaa apua hätäkeskuksesta (Varpula 2017).

Alla olevassa kuviossa on vielä koottu Kyllösen & Rickmanin (2011) mukaan tärkeimmät käyttäytymisen fyysistä rajoittamista koskevat käsitteet.

Kuvio. Käyttäytymisen fyysistä rajoittamista koskevat keskeisimmät periaatteet ja toiminnot. (Kuvio. Kyllönen & Rickman, 2011, 158.)

3.3 Fyysiseen rajoittamiseen johtavat syyt

Lasten kohdalla puhutaan usein haastavasta käyttäytymisestä. Kiinnipitotilanteisiin joutuvien lasten kohdalla on usein kyseessä käyttäytymisen haasteet. Syyt siihen, miksi lapsi haastaa kasvattajaa, vaihtelevat paljon. Kasvattajan tulisi nähdä käyttäytymisen taakse ja nähdä siten, mikä johtaa ei-toivottuun käyttäytymiseen. (Hurme & Kyllönen 2014, 84.)

Lapsen haastavan käytöksen syyt ovat moninaisia. Käyttäytymiseen vaikuttavat lapsen temperamentti, ympäristön aiheuttamat haasteet, perheolot, sosiaaliset suhteet, mieliala, mahdolliset psyykkiset haasteet sekä lapsen ydintarpeet, jotka eivät aina ole tulleet kohdatuiksi. (Talala 2019, 188.) Kasvattaja etsiikin usien syitä lapsesta, mutta samalla hänen tulisi reflektoida omaa vuorovaikutustaan sekä pohtia lapsen oppimisympäristöä ja sen luomaa turvallisuuden tunnetta (Hurme & Kyllönen 2014, 84).

Talalan (2019) mukaan kognitiivisessa psykologiassa yhtenä oleellisena näkökulmana lapsen terveen psyykkeen kehittymiselle on, että jo ensi hetkistä alkaen hänen ydintarpeisiinsa vastataan riittävän sensitiivisesti. Jos näin ei ole, saattaa lapselle muodostua haitallisia uskomuksia itsestään, muista ihmisistä ja ympäröivästä maailmasta. (Talala 2019, 14.)

Yksi iso tekijä, johon myös koulussa törmätään yhä useammin, on tunne-elämän haasteet. Tunne-elämän haasteilla tarkoitetaan puutteellisia ja kehittymättömiä taitoja tunnistaa omia ja muiden tunteita sekä kyvyttömyyttä säädellä omia tunnereaktioita. (Talala 2019, 189.)

Haastavan käytöksen taustalla nähdään usein olevan lapsen turvattomuuden tunne. Lapsen turvattomuuden kokemus voi syntyä esimerkiksi epävarmuudesta uusissa ja ennalta-arvaamattomissa tilanteissa tai jos tilanne ei ole lapselle mieluinen. (Hurme & Kyllönen 2014, 84-85.)

Haastavan käytöksen taustalla voi olla myös kehitykselliset haasteet, jotka ilmenevät aggressiivisuutena. Tällaisia kehityksellisiä haasteita voivat olla esimerkiksi toiminnanohjauksen vaikeudet, kielliset ja tunteiden säätelyn haasteet, puutteelliset kognitiiviset taidot ja heikot sosiaaliset taidot (Hurme & Kyllönen 2014, 85.)

Lapsen haastavan käytöksen tilanteissa saattaa olla kyse myös vallasta. Lapsi saattaa olla tottunut käyttämään valtaa, ja se näkyy kasvatustilanteissa lapsen haluna saada oma tahto läpi, vaikeutena ottaa aikuisen ohjausta vastaan ja heikkona pettymyksen sietokykyä. (Hurme & Kyllönen 2014, 86.)

3.4 Haastavan käytöksen kohtaaminen

Hurme ja Kyllönen (2014) nimeävät yhdeksi tärkeimmäksi keinoksi haastavan käytöksen kohtaamiseen vuorovaikutuksen keinot. Kasvattajan henkinen läsnäolo mahdollistaa ongelmatilanteisiin puuttumisen mahdollisimman ajoissa. Haastavassa tilanteessa kasvattaja saa helpommin hallinnan määrätietoisella ja selkeällä ilmaisulla. (Hurme & Kyllönen 2014, 94.)

Kun tiedetään, että lapsi haastaa käytöksellään ympäristöään, on varmistettava, että käytös voidaan ottaa turvallisesti vastaan. Kasvattajan tuntiessa, että hän pystyy hallitsemaan tilannetta ja varmistamaan kaikkien turvallisuuden, hän pystyy aidosti keskittymään lapseen ja johtamaan tilannetta kasvatuksellisista lähtökohdista. (Hurme & Kyllönen 2014, 83.)

Lapsen haastavaan käyttäytymisen ennalta ehkäisyyn käytetään erilaisia neuropsykiatrisia eli nepsy-keinoja. Huovialan (2007) mukaan nepsy-keinoit voidaan jakaa arvioiviin, strukturoiviin, ohjaaviin, visualisoiviin ja reflektoiviin menetelmiin. Nämä menetelmät ovat osittain päällekkäisiä. Esimerkiksi strukturoivia menetelmiä ovat erilaiset ajanhallintaan liittyvät päiväjärjestykset ja kalenterit. Visualisointia voi esimerkiksi hyödyntää kuvantamalla päiväjärjestystä. (Huoviala 2007, 43.)

Neuropsykiatristen keinojen tarkoitus on tiivistetysti sujuvoittaa lasten arkea. Erityisesti nämä keinot ovat olennaisia sellaisten lasten kohdalla, joilla on neuropsykiatrisia haasteita. Keinot kuitenkin yhtä lailla tukevat kaikkia oppilaita. (Hietala & Lahti, 2018, 20-21.)

Olennaista on osata opettaa lapsia kohtaamaan aggression tunteita. Esimerkkinä yksi koululle kehitellyistä materiaaleista on Raisa Cacciatoren Aggression portaat -ohjelma (2007). Ohjelma on

lapsen ja nuoren kehitysvaiheeseen soveltuva ja jatkuva väkivallan ennaltaehkäisy kasvatuksen keinoin.

3.5 Väkivallan kokemus

Fyysiseen rajoittamiseen sisältyy olennaisesti kokemukset väkivallasta. Opettaja kohtaa väkivaltaisen lapsen tai lapsi kokee fyysisen rajoittamisen väkivaltana. Myös kiinnipidon mahdollisesti nähneet sivulliset saavat väkivallan kokemuksen.

OAJ:n teettämän työolobarometrin mukaan väkivalta on opettajan työssä vakava kuormittava tekijä. Vuonna 2017 vastaajista 9 % ilmoitti kokeneensa väkivaltaa. Väkivallan määrä on kuitenkin edelleen kasvanut ja suurimman osan koetusta väkivallasta aiheuttavat oppilaa. Koulutusta väkivallan kohtaamiseen ja niissä toimimiseen koettiin annettavan vähän. (OAJ työolobarometri 2018, 16.)

Kuten kiinnipidoistakaan suomalaisessa koulussa, ei niihin liittyvistä väkivallan kokemuksista ole juuri saatavilla tutkimustietoa. Itse ajattelisin, että kiinnipito on väkivallan kokemus kiinnipidettävälle lapselle, kiinnipitäville aikuisille sekä mahdollisesti tilanteen nähdeille muille lapsille ja aikuisille. En työssäni lähde tarkemmin ruotimaan kiinnipitämisen eettistä näkökulmaa, mutta haluan kuitenkin tuoda asian lyhyesti esille, jotta sekä kirjaamisen että tilanteen jälkikäsitteilyn tärkeys havaittaisiin.

Vuoden 2019 valtakunnallisessa kouluterveyskyselyssä tuli esille, että lähes seitsemän prosenttia kahdeksaluokkalaisista raportoi opettajan taholta koetusta väkivaltaisesta käyttäytymisestä (Korpilahti ym. 2019, 251). Ilmosen (2015) pro gradu -tutkimuksessa haastatellut opettajat mainitsivat kiinnipidon haittapuoliksi seuraavat asiat: epätietoisuus sen vaikutuksesta, oppilaan joutuminen paniikkiin, ahdistuneen oppilaan ahdistuksen lisääntyminen ja kiinnipitäjän vahingoittuminen (Ilmonen 2015, 44).

Hoikkala (2015) on tutkinut kiinnipitämistä lastenkotikontekstissa, mutta monet hänen tekemät havainnot ja kehittämiskohteet soveltuvat myös koulumaailmaan. Kiinnipitotilanteiden käsittelyä eri tasoilla kannattaa hyödyntää koulumaailmassakin. Eri käsittelytasot ovat yksilöllisesti kiinnipidetyt lapsen ja aikuisen/aikuisten välillä, yhteisöllisesti lasten ja aikuisten välillä sekä lasten keskinäisiin suhteisiin liittyvänä asiana. (Hoikkala 2015, s.62).

3.6 Työturvallisuus

Lapsen haastava käytös ja siihen liittyvä fyysinen rajoittaminen herättää kasvattajissa usein ristiriitaisia ajatuksia. Uhkaavilla tilanteilla on myös suuri merkitys työntekijän hyvinvointiin, jaksamiseen ja työkykyyn, vaikka varsinaisia fyysisiä vammoja ei syntyisikään (Hurme & Kyllönen 2014, 15).

Haastavien tilanteiden kohtaamista ja ratkaisemista ei saa jättää yksittäisten työntekijöiden vastuulle. Lapsen fyysinen rajoittaminen on eräänlaista työväkivaltaa ja siten kysymys on myös työntekijöiden sekä henkisestä että fyysisestä työsuojelusta ja sitä kautta työturvallisuudesta. Kyseessä on työnantajan lainsäädännöllinen velvoite. (Rantaeskola ym. 2015, 37.)

Työturvallisuudesta säätelee Työturvallisuuslaki. Sen mukaan työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta työssä. Tämä huolehtimisvelvollisuus tarkoittaa, että työnantajan on suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet. (Rantaeskola ym. 2015, 39.)

OAJ linjaa ohjeistuksessaan, että kouluissa tulee olla periaatteet, miten ja missä tilanteissa on mahdollista käyttää voimakeinoja. Voimakeinojen käyttöä pitäisi myös harjoitella työpaikalla yhdessä. (OAJ Opettajan oikeudet ja velvollisuudet kurinpitotilanteissa 2020.)

3.7 Opettajan toimintaa ohjaavat säännökset

Perusopetuslain 7 luvun 29 § mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämä pykälä siis velvoittaa sekä opetuksenjärjestäjää sekä opetuksen toteuttajia toimimaan siten, ettei kenenkään koulussa opiskelevan turvallisuus vaarannu.

Perusopetuslain perusteella opettaja ja rehtorilla on käytettävissään tietyt toimenpiteet, joilla he voivat taata turvallisuutta koulutilanteissa. Esimerkiksi opettajalla tai rehtorilla on Perusopetuslain 7 luvun 36b § mukaan oikeus poistaa häiritsevä tai turvallisuutta vaarantava oppilas luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta tai koulun järjestämästä tilaisuudesta.

Samassa lakipykälässä todetaan, että jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. (Perusopetuslaki 7: 36 b §.)

Lisäksi kiellettyjen esineiden tai aineiden sekä opetusta ja oppimista häiritsevien esineiden ja aineiden haltuun ottaminen on mahdollista voimakeinojen avulla (Perusopetuslaki 7: 36 d §). Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle. (Perusopetuslaki 7 luku 36b§.)

Koulussa voi kuitenkin syntyä tilanne, joissa lapsi vaarantaa omaa tai toisen henkeä tai terveyttä. Uhattuna voi olla myös lapsen oma tai toisen omaisuus. Tällöin joudutaan lapsen rauhoittamiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi käyttämään kiinnipitämistä. Lasta pidetään kiinni, jos tilanne aiheuttaa välitöntä puuttumista, ja jos vaaraa aiheuttavan toiminnan estäminen ei muilla keinoin onnistu. Tällöin

toimitaan Rikoslain määrittelemän hätävarjelun puitteissa ja kiinnipitämiseen on tällöin oikeus osallistua kenellä tahansa, työtehtävästä riippumatta lievintä mahdollista keinoa käyttäen.

Rikoslaissa määritellään hätävarjelutilanteesta seuraavasti: Aloitetun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet. (Rikoslaki 4 luku 4§.)

3.8 Opettaja toimii virkamiehenä

Kun opettajan työnantajana on kunta, kuntayhtymä tai valtio, on kyseessä virkasuhde. Opettaja päättää esimerkiksi kurinpidosta, oppilasarvioinnista, tutkintojen hyväksymisestä tai antaa yleensäkin tutkintotavoitteista opetusta. Tämä on tarkoittaa, että opettaja käyttää julkista valtaa ja toimii virkamiehenä. (OAJ työelämäopas 2021.)

Kun opettaja kohtaa vastustamista tai väkivaltaa virkatoimen johdosta voi kyseeseen tulla rikoslain 16 luvussa määritellyt rikokset virkamiestä vastaan (Rikoslaki 16 luku 1-3 §.) Näitä ovat virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, virkamiehen vastustaminen ja haitanteko virkamiehelle.

3.9 Toimintamalleja väkivaltatilanteisiin koulussa

Kiinnipitäminen on aina viimeinen keino rauhoittaa lasta. Se ei ole myöskään rangaistus eikä tuen muoto, vaan voimakeino. On kuitenkin tärkeää, että aikuiset tietävät, miten kiinnipitotilanteissa kannattaa toimia, jos sellaiseen ajaututaan. Vaikka oppilaan fyysinen rajoittaminen kouluympäristössä on eri asia kuin hoidollinen kiinnipito, on niissä yhtäläisyyksiä otetasolla (Kyllönen & Rickman 2011, 127).

Oppilaiden rajoittamiseen soveltuvia väkivallattomia ja ilman kipua tai sen uhkaa toteutettavia otteita opettaa Suomessa useampikin toimija. Koulutuksen tarjoajissa on turva-alan yrityksiä, joilla on omat koulua varten suunnitellut koulutukset. (Kyllönen & Rickman 2011, 143.)

Myös jotkin terveydenhuollon piirissä kehitetyt menetelmät ovat mukana oppilaitosten turvallisuuskoulutuksessa, jolloin sisällöt on räätälöity koulun sopiviksi (Kyllönen & Rickman 2011, 143). Kaksi yleisintä Suomessa käytettyjä hoitoalalle suunnattuja, mutta koulumaailmassakin hyödynnettyjä koulutusmalleja ovat AVEKKI ja MAPA.

AVEKKI on toimintamalli väkivallan ennaltaehkäisyyn ja hallintaan. Kirjaimet AVEKKI tulevat sanoista Aggressio, VäkiValta, Ennaltaehkäisy/hallinta, Kehittäminen, Koulutus ja Integraatio. AVEKKI -

toimintatapamallissa on tärkeää ennakoiva puuttuminen, aikainen havaitseminen ja nopea tilanteenmukainen toiminen väkivaltatilanteissa. Väkivaltatilanteissa pyritään rajoittamaan kivuttomasti ja olennaista on myös tilanteiden jälkipuinti. AVEKKI:a on hyödynnetty paljon hoidollisella puolella, mutta koulutuksia on käytetty myös kasvatus- ja opetushenkilöstölle. (AVEKKI - toimintatapamalli, AVEKKI-esitys 2019.)

MAPA (Management of Actual or Potential Aggression) on toinen Suomessa käytetty toimintamalli, joka antaa keinoja väkivaltaisen käytöksen kohtaamiseen. Painopiste MAPA:ssa on vuorovaikutuksellisten ja ennakoivien menetelmien käytössä aggressiivisen asiakkaan kohtaamisessa. Koulutuksessa harjoitellaan fyysisen ja ohjaamisen rajoittamisen taitoja sekä suojautumisen- ja irtautumisharjoituksia. Myös MAPA:ssa on keskeinen rooli tilanteiden jälkipuinnilla.

3.10 Jälkitoimenpiteet

Fyysistä rajoittamista vaatineen tilanteen jälkeen on tärkeää tietyt jälkitoimenpiteet. Tärkeää on käsitellä tapahtunut tilanne osallisten kesken. Hurmeen ja Kyllösen (2014) mukaan toimissa on huomioitava rajoitetun ikä- ja kehitystaso. He eivät suosittele kurinpidollisia toimia rajoittamisen aikana tapahtuneiden vahinkojen tai mahdollisen loukkaantumisen sovittamiseksi. Joskus vaarallinen käytös voi kuitenkin sellaisia vaatia. (Hurme & Kyllönen 2014, 204.)

Kiinnipidetylle oppilaalle on annettava riittävä aika sisäiseen rauhoittumiseen (Hurme & Kyllönen 2014, 204.) Aikuisten tehtävänä on arvioida rajoitetun oppilaan kyky jatkaa koulupäivää ja joskus opetuksen epääminen jäljellä olevan työpäivän ajaksi (Perusopetuslaki § 36) voi olla tarpeellista. Ellei oppilas ole kokonaisvaltaisesti rauhoittunut, riski tilanteen uudelleen kärjistymisestä on erittäin todennäköinen. Lapsi tai nuori ei välttämättä kykene säätämään tunneraktioitaan, vaikka haluaisikin. (Hurme & Kyllönen 2014, 204-205.)

Kiinnipitotilanne on fyysisesti ja henkisesti kuormittava tilanne siihen osallistuneille aikuisille. Koulussa oli hyvä olla järjestelmä, jonka avulla mahdollistetaan riittävä tauko ja tilanteen purku kiinnipidossa mukana olleille aikuisille. Useimmiten purku tapahtuu kollegojen kesken melko pian tapahtuneen jälkeen (defusing) ja tarvittaessa esimiehen johdolla. On huomattava, että tilanne voi nostattaa tunteita pintaan vasta myöhemmin. On tärkeää, että työntekijällä on tieto, kenen puoleen voi kääntyä, jos tarvitsee ulkopuolista tukea. (Kyllönen & Rickman 2011, 157, Hurme & Kyllönen 2014, 207.)

Kiinnipitotilanteen mahdollisesti nähneiden lasten kanssa asia käsitellään ikä ja kehitystaso huomioiden sekä vastataan lasten kysymyksiin. Muiden lasten huoltajille tilanteesta tiedotetaan, mikäli se on välttämätöntä, salassapitosäännökset huomioiden. Tilanteesta voidaan kertoa, että aikuinen on rauhoittanut lasta kiinni pitämällä ja jos ryhmän toiminnalle on aiheutunut tämän takia

muutoksia, esimerkiksi tunnin alun tai ruokailun myöhästyminen. (Vantaan sivistystoimen ohje kasvatusta- ja opetushenkilöstölle, 2018. Lapsen kiinni pitäminen.) Samalla voidaan tiedottaa, mitä tukitoimia on saatavilla tilanteen käsittelyyn, jos joku sellaisen kokee tarpeelliseksi.

Tilanteen käsittelyn lisäksi on tärkeää täyttää kaikki tarvittavat asiakirjat. Se saattaa myös auttaa kiinnipitäjiä prosessoimaan tapahtunutta. Lisäksi asiakirjat ja ilmoitukset antavat kiistatonta tietoa yksikön ulkopuolisille tahoille tilanteiden aiheuttaman vaaran laadusta ja määrästä.

Kiinnipitotilanteessa olleen aikuisen kannattaa kirjata itselleen tarkka kuvaus rajoittamistilanteesta ja siihen johtaneista tapahtumista. Joskus tapahtumien kulku voi edellyttää selvitystä voimakeinojen käytöstä. (Kyllönen & Rickman 2011, 155, Hurme & Kyllönen 2014, 205, 243.)

Jos kiinnipitäneelle aikuiselle on syntynyt vammoja, on ne hyvä käydä tarkistuttamassa lääkärissä saman päivän aikana. Vammojen ja muiden vahinkojen dokumentoimiseksi kannattaa harkita myös valokuvaamista. Valokuvat antavat esimerkiksi huoltajille informaatiota heidän lapsensa aiheuttamista vahingoista. (Kyllönen & Rickman 2011, 155, Hurme & Kyllönen 2014, 206.)

Tapahtuneesta informoidaan esimiestä, huoltajia ja oppilashuoltohenkilöstöä. Huoltajiin on hyvä olla yhteydessä mahdollisimman pian tapahtuneen jälkeen. Asiasta kerrottaessa on hyvä huomioida huoltajien asennoituminen lapsensa fyysiseen rajoittamiseen. Vanhemman ei välttämättä ole helppo käsitellä asiaa. Kun peruste kiinnipitämiseen on ollut ja peruste sekä toimintamalli osataan järkevästi perustella, on asian hyväksyminen varmasti helpompaa. Jos kuitenkin tilanteessa ilmenee jonkinlaista vastakkainasettelua, on hyvä ottaa käsittelyyn mukaan yksikön johtoa tai oppilashuoltohenkilöstöä. (Kyllönen & Rickman 2011, 156, Hurme & Kyllönen 2014, 206-207.)

4 PROSESSIN KUVAUS

4.1 Aiheen valinta

Aloin pohdiskelemaan opinnäytetyöni aihetta jo opintojen varhaisessa vaiheessa. Selailin koulumme Moodlesta olevia aihe-ehdotuksia, joista löysin Timo Varpulan yhteystiedot. Hän työskentelee tällä hetkellä Keskusrikospoliisissa vanhempana rikoskonstaapelina ennaltaestävässä toiminnassa ja on aiemmin toiminut Vantaan kaupungilla turvallisuusasiantuntijana. Varpula on tehnyt paljon kehitystyötä koulujen turvallisuuden parissa. Oma työtaustani on koulupuolelta ja ajattelin, että Varpulalla voisi olla jokin aihe-ehdotus kouluun liittyen.

Olin ensi kerran yhteydessä Varpulaan jo keväällä 2019. Kuultuaan taustani, Varpula ehdotti opinnäytetyöni aiheeksi koulussa tapahtuvat kiinnipidot. Aihe kolahti välittömästi minuun, koska tiesin koulumaailmassa olevan oikea tarve kiinnipitojen ohjeistamiselle ja selkeyttämiselle. Vähitellen

lopullinen aihe jalostui käytännön tarpeen mukaan. Tärkeää työni kannalta oli myös Varpulan tietotaito, jota sain hyödynnettyä. Opin itsekin samalla paljon uutta.

4.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Aiheen rajauksen myötä valitsin opinnäytetyöni toteutuksen muodoksi toiminnallisen. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjestäminen tai järjeistämisen. Työssä yhdistyy käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilka & Airaksinen 2004, 9.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä toteutetaan jokin työelämää kehittävä prosessi, tuotos tai projekti, joka on usein kirjallinen. Toiminnallisen opinnäytetyön avulla on tarkoitus osoittaa, että kykenee soveltamaan teoretietoa käytäntöön. Opinnäytetyö koostuu tuotoksen eli produktin lisäksi aiheen teoriaosuudesta sekä sisältää raportoinnin produktin vaiheista. (Haikansalo & Korander 2019, 4.)

Tämän opinnäytetyön tuotos eli produkti on kirjallinen ohjeistus Hämeenlinnan perusopetuksen opetushenkilöstölle oppilaan kiinnipitämiseen. Tärkeänä osana opinnäytetyötä on produktin esittely ja vieminen käytäntöön.

4.3 Lähtötilannekartoitus ja prosessin suuntaviivat

Olin yhteydessä puhelimitse Hämeenlinnan kaupungin opetustoimenjohtajaan Mika Mäkelään, joka antoi alustavasti hyväksynnän työlleni ja kävimme hänen kanssaan keskustelua olemassaolevista ohjeistuksista ja toimintamalleista. Tämän jälkeen hain Hämeenlinnan kaupungilta tutkimusluvan.

Kaupungin sisäisestä verkosta löytyi työsuojeluohje ja toimintamalli ”Uhkaavat tilanteet ja fyysinen rajoittaminen”. Tämä sisältää luvun fyysinen rajoittaminen perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Kiinnipidoista siinä mainitaan vain hyvin lyhyesti, mutta varsinaisesta ohjeistuksesta siinä ei ole.

Haastatteleamalla vapaamuotoisesti Hämeenlinnassa toimivia opettajia sekä rehtoreita selvitin, ollaanko kyseisestä ohjeesta tietoisia. Koulujen henkilöstö ei kuitenkaan tästä ollut juurikaan tietoinen kyselyjeni perusteella.

Tammikuussa 2020 pääsin vierailemaan Keskusrikospoliisissa Timo Varpulan luona. Keskustelimme opinnäytetyöni aiheesta ja kävimme yhdessä läpi Hämeenlinnan ohjeistusta Uhkaavat tilanteet ja fyysinen rajoittaminen. Huomasimme siinä olevan päivitettävää ja tarkennettavaa. Fyysinen rajoittaminen on siinä selitetty lähinnä lakipykälien valossa kuitenkin unohtaen hätävarjelutilanteet. Ohje ei ollut oikein sopiva kouluympäristöön.

Sain tietooni, että ohjeistuksen on tehnyt työryhmä, jonka yhtenä jäsenenä on ollut Minna Mattila. Hän toimii tällä hetkellä Hämeenlinnan kaupungilla varhaiskasvatuksen johtavana erityisopettajana.

Soitin Mattilalle ja hän kertoikin ohjeistuksen olevan suunnattu lähinnä varhaiskasvatuspuolelle. Hänen kanssaan sovimme, että hän laittaa tietoa eteen päin, että kyseistä ohjeistusta voisi tarkentaa ja päivittää ja lupasin antaa tarvittaessa vinkkejä tuohon työhön.

Vapaamuotoisesti haastattelin muutamaa kaupungin erityisluokanopettajaa ja kysyin heidän mielipidettään kiinnipito-ohjeistuksen tarpeellisuudelle. Kaikki olivat kanssani samaa mieltä, että tarve selkeälle ohjeelle kiinnipitämiseen on. He kokivat tarpeelliseksi myös esimiesten tietoisuuden lisäämisen. Erityisluokanopettajien näkemyksen mukaan on tärkeää, että ohje on helposti saatavilla ja että se käydään läpi uusien työntekijöiden kanssa.

Palaverissa Mika Mäkelän kanssa sovimme, että teen Hämeenlinnan kaupungin perusopetuksen työntekijöille ohjeistuksen kiinnipitotilanteisiin. Sitä voisi hyödyntää soveltaen myös varhaiskasvatuksessa ja mahdollisesti sisällyttää työsuojeluohjeeseen Uhkaavat tilanteet ja fyysinen rajoittaminen. Sovimme, että esittelen ohjeistuksen rehtoreille heidän kokouksessaan keväällä 2020.

4.4 Prosessin kulku

Aiheen selkiytyttyä tein opinnäytetyön suunnitelman. Suunnitelmaa tehdessäni minulla oli jo melko selkeä kuva, miten toteutan opinnäytetyöni ja mikä sen tavoite on.

Lähdin etsimään saatavilla olevia ohjeistuksia eri kaupungeilta. Jyväskylän kaupungilla on jo vuonna 2015 tehty ohje Oppilaan haastava käytös ja sen kohtaaminen Jyväskylän perusopetuspalveluissa. Muita ohjeita en avoimista lähteistä löytänyt. Vantaan sivistystoimen ohjeen ”Lapsen kiinni pitäminen” sain Vantaan kaupungin lakimieheltä. Tämä ohje oli tehty vuonna 2018. Näiden ohjeiden pohjalta lähdin tekemään ohjeistusta Hämeenlinnan kaupungille. Tavoitteenani oli tehdä selkeä ja mahdollisimman karsittu ohje, jossa yksinkertaisesti avattaisiin kiinnipidon olennaisimmat asiat.

Tavoitteenani oli luoda pohja opetustoimen ohjeelle, joka voisi laajemmin kattaa haastavan käytöksen kohtaamista. Varhaiskasvatuksen puolelle tällainen on siis tehty, joten sen päivittäminen ja laajentaminen koskettamaan myös perusopetusta voisi olla järkevää. Kehittämissideat annoin sekä opetustoimenjohtaja Mika Mäkelälle että varhaiskasvatuksen johtavalle erityisopettajalle Minna Mattilalle.

Työstin ohjetta samalla, kun tein opinnäytetyöni teoriapohjaa. Tutustuin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin sekä muuhun kirjallisuuteen. Vaikka aihe oli minulle kovin tuttu, koin useita ”ahaa-elämyksiä”. Vähitellen aihe jäsenyi minulle paremmin ja koin saaneeni ohjeistukseen tärkeimmät asiat melko tiivistetysti.

Ohjeistuksen alkuun kuvasin, mitä kiinnipito tarkoittaa ja millaisissa tilanteissa kiinnipitoa voidaan tarvita. Alkuun halusin selkeyttää, mikä ero on Perusopetuslaissa määritellyllä luokasta/tilasta poistamisella. Koin, että kiinnipito sekoitettiin välillä siihen, koska poistamisessa myös saatetaan

joutua koskea oppilaaseen ja käyttämään voimakeinoja. Seuraavaksi kuvasin, millaista kiinnipidon tulee olla.

Seuraavaksi ohjeistuksessa on yhteistyö vanhempien kanssa. Mielestäni tämä on ensiarvoisen tärkeää, jotta huoltajien luottamus kiinnipitäneisiin aikuisiin säilyy. On myös ammatillisesti tärkeää, että tilanne selvitetään oppilaan huoltajille heti kun se on mahdollista.

Ohjeistuksen seuraavaksi kohdaksi laitoin, mitä tapahtuu kiinnipitotilanteen jälkeen. Otin ohjeessa kantaa siihen, että oppilaan kanssa tulee käsitellä asiaa, mutta yhtä tärkeänä seikkana nostin esiin kiinnipidetyt oppilaan koulupäivän jatkumisen. Se on tärkeää arvioida, jotta samanlaiseen tilanteeseen ei ajauduta välittömästi uudelleen.

Tämän jälkeen ohjeistuksessa selvitetään kirjaamisen ja ilmoittamisen velvoitteet. On tärkeää, että jokaisella opettajalla on tiedossa, mihin tilanne pitää kirjata ja ilmoittaa. Alustavien selvittelyjen perusteella tästä ei ollut tietoa monellakaan ja tavoitteena on, että Hämeenlinnan kaupungilla kaikki toimisivat kirjaamisen suhteen samalla tavalla.

Lopuksi laitoin ohjeistukseen kiinnipitotilanteiden käsittelyn henkilöstön ja mahdollisesti tilanteen nähdeiden muiden oppilaiden kanssa. Henkilöstön kanssa asian käsittelystä olisi esimiehen otettava kopia ja opettajan velvollisuus on huomioida tilanteessa mukana olleet lapset sekä mahdollisesti infota koteja salassapitosäännökset huomioiden.

Tekemäni produktin luetutin Timo Varpulalla ja hänellä oli muutama tarkentava ehdotus siihen. Lisäksi ohjeeseeni tutustui ja antoi omat kehittämissideansa muutama erityisopettajakolleega. Lisäksi kysyin Opetushallituksen linjausta yhteen kohtaan, josta olin hieman epävarma.

4.5 Produktin esittely

Tavoitteena oli esitellä produkti koulujen rehtoreille keväällä 2020. COVID-19 tilanne kuitenkin muutti aikatauluani. Tiesin epidemia-tilanteen tuottavan paljon ylimääräistä koulujen henkilöstölle, joten siirsin ohjeeni esittelyn vasta syksyille 2020.

Mietimme opetustoimenjohtaja Mika Mäkelän kanssa, että paras väylä jalkauttaa ohjeistus on esitellä se ensin koulujen johtajille. Tämä kävisi parhaiten rehtorikokouksessa. Lopulta esittelin produktin Hämeenlinnan kaupungin rehtorikokouksessa 17.11.2020 Teamsin välityksellä. Valmistin esittelyä varten Power Point -esityksen.

4.6 Ohjeen jalkauttaminen käytännön koulumaailmaan

Ohjeen vieminen käytäntöön on tärkeä, mutta haasteellinen osuus työni osalta. Meillä on paljon ohjeita ja hiljaista tietoa, jotka eivät vain tavoita kaikkia, joita ne palvelisi.

Mika Mäkelä toimittaa ohjeituksen Hämeenlinnan koulujen rehtoreille. Paljon kuitenkin jää heidän varaansa, että ohjeistus tavoittaa koulun muun henkilöstön ja päätyy tavoitteensa mukaisesti osaksi koulujen turvallisuussuunnitelmaa sekä uusien työntekijöiden perehdytystä.

Tarkoituksenani oli käydä esittelemässä ohjeistusta osalla Hämeenlinnan kouluista. Loppusyksyn kiihtynyt COVID-19 -tilanne jätti tämän toteutuksen hamaan tulevaisuuteen. Koulujen johtajat ovat tietoisia, että olen valmis tulemaan esittelemään aihetta, vaikka varsinainen opinnäytetyö olisi tehtynä.

Tärkeää olisi, että ohje ei hautautuisi sisäiseen nettiin tai muualle, josta sen löytäminen on vaikeaa ja etenkin, jos ei tiedä sen olemassaolosta. Koulujen johtajien olisi hyvä käydä ohjeistus läpi henkilökunnan kanssa hetimiten, ettei se haudaudu ns. kiireellisempien asioiden alle.

5 POHDINTAA

Valitessani opinnäytetyöni aihetta, iso vaikutus oli aiemmalla työhistoriallani. Mielenkiintoista olisi ollut valita jokin aihe täysin ”poliisimaailmasta” ja josta en olisi tiennyt niin paljoa. Kun Timo Varpula ehdotti aiheekseni koulussa tapahtuvia kiinnipitoja, se kuitenkin kolahti välittömästi. Tiesin sille olevan tarve käytännössä ja se oli tuottanut itsellenkin opettajana toimiessani päänvaivaa. Hämeenlinnan kaupunki oli pitkään työnantajani ja koin tärkeäksi, että voin tehdä tuotoksen, joka palvelee oikeasti heidän työntekijöitään ja sitä kautta myös kaupunkimme lapsia eli koulujen oppilaita.

Vaikka aihe oli minulle tuttu ja valmiiksi jo hiukan ”ihon alla”, pyrin tietyllä tapaa asettumaan sen ulkopuolelle. Mielestäni onnistuin siinä, koska omakohtaisista kokemuksista oli kuitenkin kulunut jonkun aikaa ja tällä hetkellä minulla ei ollut omia oppilaita. Pystyin mielestäni katselemaan asiaa ainakin osittain myös ns. poliisin silmin.

Työni toteuttamistavaksi valikoitui jo hyvin alkuvaiheessa toiminnallinen toteuttamistapa. Olen aiemmin tehnyt sekä määrällisen että laadullisia tutkimuksia, joten toiminnallinen opinnäytetyö oli minulle uusi ja mielenkiintoinen tapa tehdä tutkimusta. Lisäksi käytännössä oli selkeä tarve tälle produktille. Tomi Husu nosti fyysisistä rajoittamista koskeneessa gradussaan merkittävänä tutkimustuloksena opettajien epätietoisuuden fyysisestä rajoittamisesta. Syiksi koettiin epäselvät ohjeistukset tai tulkinnanvarainen lainsäädäntö aiheeseen liittyen. Opettajista valtaosa ei myöskään hallitse oppilaitosten turvallisuussuunnitelmien sisältöjä. (Husu 2020, 76.) Tämäkin tuki tarvetta työni produktin tarpeellisuudelle.

Tavoitteenani oli tehdä selkeä ja riittävän ytimekäs ohjeistus, jossa ei ole kyseenalaistamisen varaa. Kun kiinnipitoon on päädytty, on tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia sekä työntekijöillä että työnantajalla. Opinnäytetyöni tavoitteena oli edistää Hämeenlinnan alakoulujen turvallisuutta fyysisen

rajoittamisen osalta. Ohjeistuksen tarkoituksena on lisätä opettajien tietoisuutta kiinnipidosta koulussa sekä yhtenäistää toimintamalleja kiinnipitoihin liittyvissä toimenpiteissä.

Pyrin tarkasti rajaamaan työni aiheen, vaikka etenkin teoriaosassa se oli erittäin haasteellista. Oppilaan fyysiseen rajoittamiseen liittyy monenlaisia asioita, jotka ovat sinällään suuria kokonaisuuksia. Esimerkiksi ympäristön turvallisuus on tällainen. Koitin kuitenkin saada opinnäytetyöni kannalta olennaisia asioita näkyviin teoriaosuuteen.

Varsinaiseen produktiin eli ohjeistukseen rajasin koskemaan vain kiinnipitotilanteita koulussa. Hämeenlinnan kaupungilla on olemassa työsuojelullinen ohjeistus uhkaaviin tilanteisiin ja fyysiseen rajoittamiseen. Kuten jo aiemminkin totesin, kyseinen ohje on tehty vastaamaan enemmän varhaiskasvatuksen tarpeita ja itse kiinnipitoa siinä sivutaan vain lyhyesti. Koen, että laajempikin tämän kaltainen ohjeistus olisi myös perusopetukselle hyödyllinen. Siinä voisi ottaa esiin esimerkiksi ennakoitikeinoja. Koin sellaisen laajemman ohjeistuksen olevan minulle opinnäytetyön muodossa yksin toteutettavaksi liian vaativa. Produktini voisi tulevaisuudessa olla osa tällaista laajempaa ohjeistusta. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa halusin kuitenkin lyhyesti ottaa esille fyysisen rajoittamisen ennakoitinta ja kohtaamista.

En lähtenyt työssäni ruotimaan kovin syvällisesti fyysisen rajoittamisen eettisiä kysymyksiä, jotka väkisinkin nousevat esiin vähintäänkin median nostamina. En myöskään mennyt kovin syvälle opettajan työn kuormittavuuteen tai opetushenkilöstön jaksamiseen, joihin kiinnipitotilanteet olennaisesti liittyvät. Nämä ovat varmasti suuria ja tärkeitä kysymyksiä tämän hetken koulumaailmassa, mutta jätin ne työssäni lähinnä mainitsemisen varaan.

Mielestäni näin pääsin tavoitteeseeni eli lisäämään tietoisuutta juuri kiinnipitotilanteista. Kuten ohjeistuksessakin todetaan, kiinnipito on aina viimeinen keino rauhoittaa lasta. Tärkeää on tietenkin, että opettajat tietävät ja osaavat käyttää keinoja, jotta kiinnipitotilanne voitaisiin välttää. Tavoitteeni oli kuitenkin luoda ohjeistus tilanteeseen, jossa kiinnipitoa ei ole voitu välttää kaikista käytetyistä keinoista huolimatta.

Toiminnallisen opinnäytetyön luotettavuuden arviointi on hankalaa. Kehittämistutkimuksesa perusedellytys luotettavuudelle on riittävän tarkassa dokumentoinnissa. Dokumentaatiossa tulee kuvata kehittämissprosessin vaiheita, lähtökohtatilannetta ja lopputulemaa sekä menetelmiä. (Kananen 2012, 164-165.) Pyrin dokumentoimaan nämä työssäni mahdollisimman tarkasti.

Luotettavuutta on tärkeää arvioida myös lähdekirjallisuuden osalta. Kiinnipidoista koulussa on olemassa vain vähän aineistoa ja tutkimustietoa. Suomalainen tutkimusaineisto on pääosin pro gardu -tutkielmatasoisista. Ulkomaalainen lähdeaineisto taas ei olisi palvellut tätä aihetta riittävästi. Nämä seikat toivat osaltaan haasteita tietoperustan laatimiselle. Kiinnipitoon liittyvistä teemoista löysin kuitenkin paljon aineistoa, ja sen suhteen rajaaminen oli vaikeaa. Mietin paljon, mikä on olennaista ja

tärkeää juuri tämän minun työni kannalta. Lopputulemana voi ainakin pitää sitä, että aihetta on syytä nostaa tietoisuuteen ja tutkia eri näkökulmista lisää.

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa käytännön toimintaa palveleva ohjeistus (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9). Tässä tavoitteessa mielestäni onnistuin. Työni eri vaiheissa olen saanut paljon palautetta kiinnipito-ohjeistuksen tarpeellisuudesta. Rehtoreille pitämäni esittelyn jälkeen sain heti Teamsin välityksellä kiitosta ja positiivista palautetta useammalta koulun johtajalta. Yhden rehtorin kommentti oli: ” Puhut tärkeää asiaa. Tässä tuli minullekin aivan uutta.” Mielestäni tämä kommentti kiteytti työni tarpeellisuuden.

LÄHTEET

Ahonen, Liisa 2017: Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus.

AVEKKI -toimintatapamalli, AVEKKI-esite 2019. Luettavissa:

<https://peda.net/aanekoski/opetuspalvelut/koulutukset/kl/avekki-koulutus/a11k9j2k9kyttll/avekki-esite:file/download/915d3a7ecaac91ade8b7bd257bed0730a5358db0/AVEKKI%2C%20esite%202019.pdf>. Luettu 17.4.2020.

Cacciatore, Raisa 2007: Aggression portaat. Vammala: Opetushallitus.

Ellonen, Erkki 2012: Henkilöturvallisuus opetustyössä. Teoksessa Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita. Nurmijärvi: Suomen Painoagentti Oy.

Haikansalo, Anu & Korander, Timo 2019: Opinnäytetyöohje. Opinnäytetyön prosessi, toteutus ja arviointi poliisi (ylempi AMK) -tutkinnossa.

Hietala, Jenniina & Lahti, Essi 2018: Neuropsykiatrisia erityispiirteitä omaavan lapsen tukeminen varhaiskasvatuksen arjessa. Opas kasvattajan tueksi. Seinäjoen ammattikorkeakoulu: Sosiaali- ja terveysala. Opinnäytetyö.

Hoikkala, Susanna 2015: Kiinnipito lastenkodissa. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja n:o 23.

Huoviala, Anni-Kaisa 2007: Neuropsykiatrisen valmennus— Ohjaustyöhön perustuvan kuntoutusmenetelmän jäsenyys. Kuopion yliopisto: Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipsykologian laitos. Pro gradu-työ.

Hurme, Kira & Kyllönen, Tarmo 2014: Turvassa! Vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta ja varaudu vaaratilanteisiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Husu Tomi 2020: Oppilaan fyysinen rajoittaminen alakoulussa. Opettajien kokemuksia rajoittamisesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Pro gradu-työ.

Ilmonen, Tuija 2015: Kiinnipito erityisluokanopettajan työvälineenä. Turun yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -työ.

Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Korpilahti, Ulla, Kettunen, Hanna, Nuotio, Erika, Jokela, Satu, Nummi, Vuokko Maria & Lillsunde, Pirjo (toim.) 2019: Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisu 2019:27.

Kyllönen, Tarmo & Rickman, Arto 2011: Henkilöturvallisuus koulussa. Vaarallisen käytöksen ennakointi ja hallinta. Juva: PS-kustannus.

Lapsen kiinni pitäminen 2018. Ohje kasvatus- ja opetushenkilöstölle. Vantaan sivistystoimi.

OAJ Opettajan oikeudet ja velvollisuudet kurinpitotilanteissa 2020. Luettavissa:

<https://www.oaj.fi/arjessa/opettajan-vastuut-ja-velvollisuudet/opettajan-oikeudet-ja-velvollisuudet-kurinpitotilanteissa/#jos-joudut-kayttamaan-voimakeinoja>. Luettu 11.2.2020.

OAJ Työelämäopas 2021. Luettavissa: <https://www.oaj.fi/tyoelamaopas/>. Luettu 2.2.2021.

OAJ Työolobarometri 2018. Luettavissa:

file:///C:/Users/Tuulia/AppData/Local/Temp/tyoolobarometri_final_0905_sivut-2.pdf. Luettu 11.11.2020.

Opetushallitus. Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuus. Luettavissa:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sosiaalinen-turvallisuus>. Luettu 11.11.2020.

Oppilaan haastava käytös ja sen kohtaaminen Jyväskylän perusopetuspalveluissa. Luettavissa:

<https://docplayer.fi/46108869-Oppilaan-haastava-kaytos-ja-sen-kohtaaminen-jyvaskylan-perusopetuspalveluissa.html>. Luettu 10.2.2019.

Oppimisyhteisöjen turvallisuuskulttuuria edistävä toimenpideohjelma 12.10.2018. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Luettavissa:

https://minedu.fi/documents/1410845/4240776/Turvallisuuskulttuurin+edist%C3%A4minen_toimenpideohjelma_12.10.2018.pdf/1b93efa7-e181-4405-a18e-fb7f3de7889d/Turvallisuuskulttuurin+edist%C3%A4minen_toimenpideohjelma_12.10.2018.pdf.pdf.

Luettu 22.9.2020.

Poutala, Markku 2010: Opettajan valta ja vastuu. Jyväskylä: PS-kustannus.

Raittila, Viljamaria 2019: Erytysluokanopettajien kokemuksia kiinnipitoon johtavasta haastavasta käyttäytymisestä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -työ.

Rantaeskola, Satu, Hyyti, Jari, Kauppila, Jaakko & Koskelainen, Mari 2015: Haastavat asiakastilanteet – väkivalta työssä. Helsinki: Talentum.

Talala, Mira 2019: Psykkisesti oireileva oppilas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Turvallisuus perusopetuksessa loppuraportti 2012. Sisäasianministeriön julkaisuja. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79412/sm_062012.pdf?sequence=1. Luettu 22.9.2020.

Varpula, Timo 2017: Henkilöstön toimivaltuudet ja haasteellisten tilanteiden hallinta varhaiskasvatuksessa. Luettavissa:

www.avi.fi › Varpula_Turvallisuus+varhaiskasvatuksessa_Vantaa.pdf .

Luettu 16.4.2020

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä:

Virta, Marjaana, Asunti, Riitta, Junttila, Niina, Koivusilta, Leena, Koski, Pasi & Virta, Arja 2012.

Teoksessa Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita. Nurmijärvi: Suomen Painoagentti Oy.

LIITE 1